

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Development) หมายถึง การเติบโตทางเศรษฐกิจที่ครอบคลุมไปถึงการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของผลผลิต การจัดสรรวัตถุดิบ ตลอดจนมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างของสังคม ทัศนคติ ระบบการเมือง การบริหารการศึกษา และค่านิยมที่เหมาะสมอีกด้วย การพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญก้าวหน้าในทุกสาขาการผลิตพร้อม ๆ กันนั้นจำเป็นที่จะต้องอาศัยการลงทุนจำนวนมาก แต่สำหรับประเทศกำลังพัฒนาซึ่งขาดแคลนความสามารถในการลงทุน ย่อมเป็นไปได้ที่จะเกิดการลงทุนอย่างมากในทุก ๆ ด้านพร้อมกัน

ปี 1958 Albert Hirschman ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีความเจริญเติบโตแบบไม่สมดุล โดยชี้ให้เห็นว่ามูลเหตุสำคัญที่ทำให้ประเทศด้อยพัฒนา คือ การขาดแคลนทรัพยากรที่จะนำมาลงทุน และ ขาดความสามารถในการลงทุน การที่จะเกิดการลงทุนในทุก ๆ ด้านพร้อมกันจึงเป็นไปได้ ดังนั้นกลยุทธ์ในการสร้างความเจริญเติบโตแบบไม่สมดุล จึงต้องมีการเลือกการลงทุนในกิจกรรมที่สามารถสร้างประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้ได้มากที่สุด ซึ่งการเลือกการลงทุนในสาขาเศรษฐกิจที่เหมาะสมจะมีส่วนผลักดันและชักจูงให้เกิดกิจกรรมอื่น ๆ ตามมา โดยไม่ต้องทุ่มเทการลงทุนไปในกิจกรรมทุกอย่างพร้อมกัน กลยุทธ์นี้จึงเป็นกลยุทธ์ที่พยายามก่อให้เกิดความไม่สมดุลทางเศรษฐกิจ เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจเจริญเติบโตขึ้นจากความไม่สมดุลทางเศรษฐกิจในตอนแรก จากการลงทุนในสาขาที่มีผลเชื่อมโยงต่อสาขาอื่น ๆ มากที่สุด ปัญหาสำคัญของการใช้กลยุทธ์การเจริญเติบโตแบบไม่สมดุลจึงอยู่ที่ การตัดสินใจเลือกสาขาเศรษฐกิจที่จะลงทุนในตอนแรก เพราะถ้าตัดสินใจเลือกสาขาการผลิตที่จะลงทุนในตอนแรกผิดพลาดแล้ว จะทำให้กระบวนการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไม่เกิดขึ้น การลงทุนจะสูญเสียทรัพยากรไปโดยเปล่าประโยชน์ และเสียเวลาในการพัฒนา Hirschman จึงเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อมโยงไปด้านหน้าและความเชื่อมโยงไปด้านหลัง มาประยุกต์ กล่าวคือ

การเชื่อมโยงไปด้านหน้า (Forward Linkage) จะวัดผลได้จากสัดส่วนของผลผลิตที่ถูกลำไปใช้เป็นปัจจัยการผลิตของกิจกรรมอื่น ฉะนั้น สาขาเศรษฐกิจที่กล่าวได้ว่ามีผลของการเชื่อมโยงไปด้านหน้าสูงก็คือ สาขาเศรษฐกิจที่มีผลในการกระตุ้นให้มีการใช้ผลผลิตของสาขาเศรษฐกิจนั้นไปเป็นปัจจัยการผลิตของสาขาเศรษฐกิจอื่น เช่น เมื่อมีการขยายการผลิตในสาขาการ

ปลูกข้าวเพิ่มขึ้น จะทำให้มีความต้องการใช้โรงงานสีข้าวเพื่อแปรสภาพ รวมทั้งการขนส่งเพื่อขนส่งข้าวไปสู่โรงสีข้าวที่เพิ่มขึ้น เป็นต้น

การเชื่อมโยงไปด้านหลัง (Backward Linkage) จะวัดผลในรูปของการลงทุนในสาขาเศรษฐกิจหนึ่ง แล้วก่อให้เกิดการเพิ่มขึ้นของการลงทุนในสาขาเศรษฐกิจอื่น ๆ ที่ผลิตสินค้าเพื่อเป็นปัจจัยการผลิตของสาขาเศรษฐกิจแรก เช่น อุตสาหกรรมการผลิตเครื่องแต่งกาย เมื่อเกิดขึ้นจะก่อให้เกิดการขยายตัวของสาขาการปั่นด้าย สาขาการทอผ้า สาขาการฟอก การพิมพ์ การย้อม เป็นต้น

ในการพัฒนาประเทศ การตัดสินใจลงทุน ควรเลือกสาขาเศรษฐกิจที่จะก่อให้เกิดผลเชื่อมโยงไปด้านหน้า และผลเชื่อมโยงไปด้านหลังสูงสุด เพื่อกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจพร้อม ๆ กันไปโดยใช้เงินทุนน้อยที่สุด ซึ่งต่อมาในปี 1968 Rasmussen ได้เสนอต่อว่าการเลือกสาขาเศรษฐกิจหลักจากผลของความเชื่อมโยงไปด้านหน้าและด้านหลัง ในแง่ของผลผลิตยังไม่เพียงพอ ประเด็นอื่น ๆ ที่ควรพิจารณาร่วมด้วยคือ ผลทางด้านแรงงาน ผลทางด้านรายได้ เป็นต้น ซึ่งได้มีผู้นำเอาแนวคิดนี้ไปประยุกต์ใช้ในแต่ละประเทศอย่างแพร่หลาย รวมทั้งในประเทศไทยด้วย

ณ ปี 2550 สามจังหวัดชายแดนใต้ซึ่งประกอบไปด้วยจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาสมีพื้นที่อยู่ประมาณ 15% ของภาคใต้ มีประชากรประมาณ 21% ของภาคใต้ โดยที่ประมาณ 80% เป็นชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม จากตารางที่ 1.1 จะเห็นได้ว่า สามจังหวัดชายแดนใต้มีขนาดเศรษฐกิจที่วัดตามตัวเลขผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) ประมาณ 121,910 ล้านบาท โดยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยตั้งแต่ปี 2547 – 2550 อยู่ที่ประมาณร้อยละ 10 ในขณะที่อัตราการเติบโตโดยเฉลี่ยของภาคใต้ตั้งแต่ปี 2547 – 2550 อยู่ที่ประมาณร้อยละ 10.5 แต่เมื่อพิจารณาตัวเลขผลิตภัณฑ์มวลรวมของสามจังหวัดชายแดนใต้เทียบกับจำนวนประชากรพบว่า จำนวนประชากรของสามจังหวัดชายแดนใต้มีอยู่ประมาณ 1,870,854 คน ซึ่งคิดเป็น 1 ใน 5 ของจำนวนประชากรของภาคใต้ ในขณะที่ขนาดของผลิตภัณฑ์มวลรวมของสามจังหวัดชายแดนใต้คิดเป็น 1 ใน 7 ของภาค ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อคนยังอยู่ในระดับต่ำ ดังจะเห็นได้จากตัวเลขรายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อปี (GPP Per capita) ของสามจังหวัดชายแดนใต้ มีระดับต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อปีของภาคใต้มาโดยตลอด และอยู่ในลำดับท้าย ๆ ของภาคใต้ ซึ่งมีทั้งหมด 14 จังหวัด โดยจังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส มีรายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อปีในปี 2550 อยู่ที่ 82,745 61,487 และ 56,927 ล้านบาท ซึ่งจัดอยู่ในลำดับที่ 10 12 และ 14 ของภาคใต้ ตามลำดับ

ตารางที่ 1.1
แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวม (GPP) และรายได้เฉลี่ยตัวหัวต่อปี (GPP Per capita) ของสาม
จังหวัดชายแดนใต้ ปี 2547 – 2550

จังหวัด	2547		2548		2549		2550	
	GPP (ล้านบาท)	GPP per capita (บาท)						
ปัตตานี	31,727	49,463	32,842	50,775	36,286	55,452	37,749	56,927
ยะลา	26,646	59,314	30,665	67,626	35,695	77,730	38,537	82,745
นราธิวาส	31,612	44,144	35,441	49,046	42,376	57,923	45,623	61,487
รวม 3 จังหวัด	89,986	49,804	98,949	54,281	114,358	61,976	121,910	65,163
ภาคใต้	650,465	75,031	707,307	80,579	805,920	90,697	846,611	93,821

ที่มา : สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ปัญหาที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งสำหรับสามจังหวัดชายแดนใต้ที่ควรได้รับการพิจารณา คือ ยุทธวิธีในการเลือกและจัดสรรการลงทุนที่เหมาะสมต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจของสามจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมและก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของสามจังหวัดชายแดนใต้ ควรมีการพัฒนาด้านโครงสร้างการผลิต โดยจัดสรรเงินทุนที่ได้รับเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมที่สามารถก่อให้เกิดผลต่อเนื่องเชื่อมโยงในระบบการผลิต รวมทั้งส่งเสริมสาขาการผลิตที่จะก่อให้เกิดรายได้และการจ้างงานให้ได้มากที่สุดด้วย ซึ่งจะช่วยให้สภาพเศรษฐกิจในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ฟื้นตัวได้เร็วขึ้น

ตารางปัจจัยการผลิต – ผลผลิต เป็นระบบบัญชีซึ่งรวบรวมข้อมูลที่อธิบายถึงลักษณะโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจใดระบบเศรษฐกิจหนึ่ง เป็นเสมือนเทคนิคการวิเคราะห์สำหรับการอธิบายหรือใช้กระตุ้นพฤติกรรมของระบบเศรษฐกิจ แบบจำลองปัจจัยการผลิต – ผลผลิต จึงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงไปด้านหน้าและด้านหลังในด้านโครงสร้างการผลิต รายได้ และการจ้างงาน เพื่อนำไปจัดลำดับความสำคัญของสาขาเศรษฐกิจจากผลความเชื่อมโยงดังกล่าว การจัดลำดับความสำคัญของสาขาเศรษฐกิจจะเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ เนื่องจากการจัดลำดับความสำคัญของสาขาเศรษฐกิจทำให้ทราบว่าควรเลือกลงทุนในสาขาเศรษฐกิจใดก่อน

เพื่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจไปยังสาขาเศรษฐกิจอื่น ๆ ให้ได้มากที่สุดและมีประสิทธิภาพมากที่สุดภายใต้งบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด ตามทฤษฎีความเจริญเติบโตแบบไม่สมดุล

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษาเรื่อง การจัดลำดับความสำคัญของสาขาเศรษฐกิจโดยพิจารณาผลความเชื่อมโยงด้านโครงสร้างการผลิต รายได้ และการจ้างงาน ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา ดังนี้

1. ศึกษาสภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไป และสภาพเศรษฐกิจในแต่ละสาขาการผลิตที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจในสามจังหวัดชายแดนใต้
2. สร้างแบบจำลองปัจจัยการผลิต – ผลผลิตของสามจังหวัดชายแดนใต้ อันประกอบไปด้วย จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ในปี 2550
3. ศึกษาแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจของสามจังหวัดชายแดนใต้ โดยการจัดลำดับความสำคัญของสาขาเศรษฐกิจสาขาต่าง ๆ เพื่อชี้ให้เห็นช่องทางการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาและการขยายตัวทางเศรษฐกิจของสามจังหวัดชายแดนใต้โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยพิจารณาจากผลความเชื่อมโยงใน 3 ด้าน ดังนี้
 - 3.1 ผลความเชื่อมโยงไปด้านหน้าและด้านหลัง ในด้านโครงสร้างการผลิต
 - 3.2 ผลความเชื่อมโยงไปด้านหน้าและด้านหลัง ในด้านรายได้
 - 3.3 ผลความเชื่อมโยงไปด้านหน้าและด้านหลัง ในด้านการจ้างงาน
4. กำหนดแผนเชิงนโยบายที่เหมาะสมในการพัฒนาเศรษฐกิจของสามจังหวัดชายแดนใต้

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

1. ข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์นั้น ได้จากการสร้างแบบจำลองปัจจัยการผลิต – ผลผลิตของสามจังหวัดชายแดนใต้ อันได้แก่ จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส ปี 2550 แบบไม่มีการสำรวจ โดยการประมาณค่าจากแบบจำลองปัจจัยการผลิต – ผลผลิตของประเทศ ปี 2548 โดยแบ่งสาขาเศรษฐกิจออกเป็น 18 สาขาเศรษฐกิจหลัก ซึ่งจะแตกต่างจากแบบจำลองปัจจัยการผลิต – ผลผลิตของประเทศที่มีการแบ่งสาขาเศรษฐกิจเป็น 180, 58 และ 16 สาขาเศรษฐกิจ ทั้งนี้

เพื่อความเหมาะสมและสอดคล้องกับโครงสร้างการผลิตของสามจังหวัดชายแดนใต้ และความจำกัดของข้อมูลที่จะใช้ในการศึกษา โดย 18 สาขาเศรษฐกิจมีดังต่อไปนี้

- 1) สาขาพืชผล ปศุสัตว์ และการป่าไม้ ประกอบด้วย 27 สาขาเศรษฐกิจ
- 2) สาขาประมง ประกอบด้วย 2 สาขาเศรษฐกิจ
- 3) สาขาเหมืองแร่และย่อยถ่านหิน ประกอบด้วย 12 สาขาเศรษฐกิจ
- 4) สาขาอุตสาหกรรมอาหาร ประกอบด้วย 25 สาขาเศรษฐกิจ
- 5) สาขาอุตสาหกรรมกรรมการทอผ้า ประกอบด้วย 8 สาขาเศรษฐกิจ
- 6) สาขาอุตสาหกรรมไม้ ประกอบด้วย 3 สาขาเศรษฐกิจ
- 7) สาขาอุตสาหกรรมกระดาษและการพิมพ์ ประกอบด้วย 3 สาขาเศรษฐกิจ
- 8) สาขาอุตสาหกรรมยาง เคมี และผลิตภัณฑ์จากน้ำมัน ประกอบด้วย 15 สาขาเศรษฐกิจ
- 9) สาขาอุตสาหกรรมจากโลหะ ประกอบด้วย 6 สาขาเศรษฐกิจ
- 10) สาขาอุตสาหกรรมจากโลหะ ประกอบด้วย 23 สาขาเศรษฐกิจ
- 11) สาขาอุตสาหกรรมอื่น ๆ ประกอบด้วย 9 สาขาเศรษฐกิจ
- 12) สาขาสาธารณูปโภค ประกอบด้วย 3 สาขาเศรษฐกิจ
- 13) สาขาการก่อสร้าง ประกอบด้วย 7 สาขาเศรษฐกิจ
- 14) สาขาการค้า การซ่อมแซมยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคลและเครื่องใช้ในครัวเรือน ประกอบด้วย 4 สาขาเศรษฐกิจ
- 15) สาขาการขนส่งและการสื่อสาร ประกอบด้วย 11 สาขาเศรษฐกิจ
- 16) สาขาบริการ ประกอบด้วย 21 สาขาเศรษฐกิจ
- 17) สาขาการศึกษา ประกอบด้วย 1 สาขาเศรษฐกิจ
- 18) สาขาอื่น ๆ ประกอบด้วย 1 สาขาเศรษฐกิจ

2. การจัดลำดับความสำคัญของสาขาเศรษฐกิจ จะพิจารณาจากผลความเชื่อมโยงใน 3 ด้านเท่านั้น อันได้แก่ ผลความเชื่อมโยงไปด้านหน้าและด้านหลังในด้านโครงสร้างการผลิต ผลความเชื่อมโยงไปด้านหน้าและด้านหลังในด้านรายได้ และผลความเชื่อมโยงไปด้านหน้าและด้านหลังในด้านการทำงาน

1.4 ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

การศึกษาเรื่อง การจัดลำดับความสำคัญของสาขาเศรษฐกิจโดยพิจารณาผลความเชื่อมโยงด้านโครงสร้างการผลิต รายได้ และการจ้างงาน ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จะใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

- แบบจำลองปัจจัยการผลิต-ผลผลิตของประเทศไทยปี 2548 จากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- ข้อมูลปริมาณของผลผลิตสาขาการผลิตต่าง ๆ จากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ และสำนักงานสถิติจังหวัด
- ข้อมูลจำนวนโรงงานอุตสาหกรรม เงินลงทุน และจำนวนแรงงาน จากกระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม
- ข้อมูล มูลค่าการใช้จ่ายบริโภคของภาคครัวเรือน จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ และสำนักงานสถิติจังหวัด
- ข้อมูลมูลค่าเพิ่มของแต่ละสาขาเศรษฐกิจ จากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ และสำนักงานสถิติจังหวัด

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงลักษณะโครงสร้างการผลิตของระบบเศรษฐกิจในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และสามารถวิเคราะห์แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เมื่อมีการใช้นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจในรูปแบบต่าง ๆ ได้

2. เป็นแนวทางของทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ในการเลือกสาขาการลงทุนที่จะก่อให้เกิดการขยายตัวและกระจายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจให้ได้มากที่สุดภายใต้งบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด ตามทฤษฎีความเจริญเติบโตแบบไม่สมดุล (Unbalanced Growth Theory)

3. เป็นแนวทางในการเพิ่มการใช้ปัจจัยการผลิตประเภทต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ เพื่อก่อให้เกิดรายได้ และการจ้างงานในพื้นที่ให้ได้มากที่สุด

4. เป็นแนวทางของรัฐในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สอดคล้องกับลักษณะโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ทรัพยากรที่มีอยู่ และงบประมาณที่ได้รับ

เพื่อส่งเสริมสาขาเศรษฐกิจที่สามารถก่อให้เกิดผลกระทบเชื่อมโยงในระบบเศรษฐกิจทั้งในด้านการผลิต รายได้ และการจ้างงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

1.6 คำโครงของงานวิจัยเฉพาะเรื่อง

งานวิจัยเฉพาะเรื่องฉบับนี้จะมีเนื้อหาทั้งหมดจำนวน 6 บท ประกอบด้วย บทที่ 1 บทนำ, บทที่ 2 ซึ่งจะกล่าวถึงแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ และวรรณกรรมปริทัศน์ที่เกี่ยวข้อง, บทที่ 3 กล่าวถึงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของสามจังหวัดชายแดนใต้, บทที่ 4 จะเป็นการสร้างตารางปัจจัยการผลิต – ผลผลิตของสามจังหวัดชายแดนใต้, บทที่ 5 จะเป็นการจัดลำดับความสำคัญของสาขาเศรษฐกิจในสามจังหวัดชายแดนใต้ โดยพิจารณาจากผลความเชื่อมโยงด้านโครงสร้างการผลิต รายได้ และการจ้างงาน พร้อมกับกำหนดแผนเชิงนโยบายที่เหมาะสมสำหรับสามจังหวัดชายแดนใต้, บทที่ 6 เป็นการสรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป